

Fragments no E.Tišheizeres recenzijas "KO SADZIRDĒJU, TO ATNESU"

6. decembris. Vakarā Valmieras teātrī "Emmijas laime", Māras Ķimeles iestudējums pēc Rainera Vernera Fasbindera filmas "Bailes saēd dvēseli".

Diena paiet, skatoties un atceroties citas Fasbindera filmas. Savā leģendārajā kinolektorijā Valentīna Freimane daudz stāstīja par vācu "jauno vilni", Šlendorfu, Margarētu fon Trotu, Fasbinderu. Par māksliniekiem, kuru bērnība un jaunība pagājusi denacifikācijas laikā, par paaudzi, kas izaugusi ar vainas apziņu. Ļoti interesanti ir pēc trīsdesmit gadiem skatīties labu kino, kas savulaik spēcīgi ietekmējis gan gaumi, gan pasaules redzējumu. Jo tie taču arī pa tiem gadiem ir mainījušies. Tagad Fasbindera filmas liekas tik skaidras, nesarežģītas. Laba līmeņa melodrāmas, kurās sievietes zaudē, jo lielākoties ir to arī pelnījušas. Neskatoties uz izcilajām aktrisēm, kaut vai Hannu Šigulu, Fasbindera filmās tomēr jūtams tāds viegls, distancēts pretīgums pret sievietēm.

Stāsts ir tāds: pusmūža sieviete nejauši satiek un tikpat nejauši ielaiž savā vientuļajā atraitnes dzīvē marokāņu viesstrādnieku, gadus divdesmit vai vairāk jaunāku par sevi. Viņi apprecas un turas kopā, kamēr sabiedrība ir pret viņu savienību, taču tā pajūk, kad apkārtējie ja ne pieņem, tad vismaz pierod. Tieši tad Emmija sāk mēģināt Ali izlocīt pēc "vācu piegrieztnes", bet viņš aiziet.

Jau foajē sievas un puīši griežas, piesit kājas tiroliešu dejās, Apaļajā zālē nemaz nevar tikt, kamēr nav beidzies mazais Oktoburfests. Citādi darbība visai cieši turas Fasbindera scenārija rāmjos. Vienīgais izņēmums – tā pārceļta mūsdienu Berlīnē, jauno laiku Bābelē. Bet, pārceļot notikumus uz šodien, spēles noteikumi kļūst pavisam atšķirīgi, un konkrētais divu cilvēku stāsts uzreiz tiek iekļauts ļoti plašā un daudzplākšņainā kontekstā. 1975. gadā tādi viesstrādnieki bija mazskaitlīga eksotika un viņu nepieņemšana – individuāla un personiska. Tieši tāpat, starp citu, kā pieņemšana. Bīstos, ka šobrīd situācija ir krietni sarežģītāka, un tai īsti vairs neatbilst filmas morāle par to, cik lielu stresu tāda dzīve rada atstumtajiem viesstrādniekiem, un vienīgais, kas viņus var glābt no lēnas bojāejas, ir līdzcilvēku iecietība. Tie vairs nav viesstrādnieki, bet bēgļi. Likmes ir augstākas, un risinājumi diez vai var būt katra personiskās tolerances lieta.

Vēl kāds izrādes paradokss: tas, ka Ali, kuru spēlē Jānis Znotiņš, ir marokānis, īpaši neuztrauc; nozīmīgāka un jūtu iespējai neticamāka ir Ali un Ineses Ramutes radītās Emmijas vecuma starpība. Aktrise neslēpj gadus, drīzāk uzsver kādas fiziskas izpausmes, stāvs ir uzkumpis, gaita pastīva. Inese Ramute spēlē ļoti lakoniski un introverti. Viņas Emmija spēj otru cilvēku aizstāvēt, kad citi tam dara pāri, bet pati pa īstam viņam atvērties tomēr nespēj. Neatstāj doma, ka drīzāk tā ir izrāde nevis par Emmijas laimi, bet par Emmijas bailēm būt laimīgai.

Izrāde beidzas kaut kā ātri un negaidīti – visi tie, kas sākumā agresīvi nepieņēma jauno arābu vīrieti, nu mainījuši savas domas, labprāt izmantotu viņa palīdzību, Emmijas dēls pat atnes naudu par pārsteidzīgi salauzto radioaparātu. Visi atkal dejo, un pēc brītiņa viņiem pievienojas arī Emmija un Ali. Vai tā vienkārši ir beigu deja? Vai zīme, ka viss ir nokārtojies, vīrs un sieva atkal kopā un kaimiņi ieslēguši viņus savā draudzīgajā lokā? Vai tur dejo vienaldzīgi labklājīgā pasaule, kurā nemanāmi izšķīsts indivīdi? Iestudējums liekas Mārai Ķimelei neraksturīgi... politikorekts un pareizs. Bet varbūt patiešām vienīgais iemesls un morāle ir Emmijas vārdi, ierodoties marokāņu kafejnīcā, lai lūgtu vīru atgriezties: "Mums ir jābūt labiem citam pret citu."